

Justitiedepartementet

ju.remissvar@regeringskansliet.se

Södertörns högskolas yttrande om promemorian Nya regler om ansökningsförfarandet för vissa uppehålls- och arbetstillstånd (Ds 2025:18)

Inledning

Södertörns högskola har hanterat remissen (Ju2025/01315) som en så kallad expertremiss, vilket innebär att anställda vid högskolan med expertkunskap i den aktuella frågan ges möjlighet att lämna synpunkter på remissen. Detta remissvar har utarbetats inom ramen för Sverige mot organiserad brottslighet (SMOB). Sverige mot organiserad brottslighet (SMOB) är ett partnerskap som syftar till att stärka Sveriges förmåga att bekämpa organiserad brottslighet, med särskilt fokus på den kriminella ekonomin. Arbetslivskriminalitet är en födkrok för aktörer inom organiserad brottslighet och remissen har besvarats särskilt utifrån det perspektivet.

Nedan kommenteras särskilt några av förslagen i promemorian. I övrigt har högskolan inga synpunkter på promemorian.

Byte av arbetsgivare (7.2)

I promemorian föreslås att ett arbetstillstånd inte längre ska knytas till en viss arbetsgivare och avse ett visst slag av arbete. Det innebär att en utlänning som vill byta arbetsgivare inte längre kommer behöva ansöka om ett nytt arbetstillstånd. I stället föreslås att en anmälningsskyldighet införs vid byte av arbetsgivare.

Förslaget tillstyrks. Personer med arbetstillstånd anses som en riskgrupp att exploateras i arbetslivet.¹ Idag är ett arbetstillstånd under de första två åren knutet till en viss specifik arbetsgivare och ett tillstånd ska återkallas om förutsättningarna för arbetstillståndet inte längre är uppfyllda, vilket de exempelvis inte är om de faktiska anställningsvillkoren är sämre än vad som följer av svenska kollektivavtal eller praxis inom yrket. Detta gör att en utsatt arbetskraftsinvandrare inte alltid har tillräckliga skäl för att kontakta myndigheterna eller

¹ Riksrevisionen, *Statens insatser mot exploatering av arbetskraft*, RIR 2020:27, s. 18 och *Arbetslivskriminalitet – arbetet i Sverige, en bedömning av omfattningen, lärdomar från Danmark och Finland* (SOU 2023:8), s. 123.

arbetsmarknadens parter vid undermåliga villkor, av rädsla att behöva lämna Sverige.² Promemorians förslag om att ett arbetstillstånd inte längre ska knytas till en viss arbetsgivare kan innebära att arbetstagare som utnyttjats i arbetslivet har större incitament att kontakta myndigheterna eller arbetsmarknadens parter, vilket kan innebära större möjlighet att stävja exploatering på svensk arbetsmarknad.

Förlängd omställningsperiod (7.4)

I promemorian föreslås en förlängd omställningsperiod om det finns skälig anledning att anta att en arbetskraftsinvandrare har exploaterats i arbete under uppenbart orimliga villkor. Bestämmelsen har utformats mot bakgrund av att begreppet uppenbart orimliga villkor återfinns i straffbestämmelsen om människoexploatering i brottsbalken.

Högskolan tillstyrker förslaget om en förlängd omställningsperiod men har en kommentar om bestämmelsens utformning. Även om det i och för sig framstår som rimligt att i detta sammanhang utforma bestämmelsen mot bakgrund av befintlig lagstiftning, bör det påpekas att flera studier har visat att det finns tolkningsproblem rörande rekvisitet uppenbart orimliga villkor.³ Detta talar för att det kan finnas behov av en bredare översyn av begreppets användning.

² *Arbetslivskriminalitet – myndighetssamverkan, en gemensam tipsfunktion, lärdomar från Belgien och gränsöverskridande arbete* (SOU 2024:14), s. 165 och *Arbetslivskriminalitet – upplägg, verktyg och åtgärder, fortsatt arbete* (SOU 2025:25), s. 181 och 199.

³ Bygghandelskommissionen (2022), *Från svart till vitt - vänd den osunda utvecklingen i byggbranschen*, s. 54, *Arbetslivskriminalitet – upplägg, verktyg och åtgärder, fortsatt arbete* (SOU 2025:25), s.275, Johansson, M. (2024), *Människohandel och människoexploatering på den svenska arbetsmarknaden. En uppföljning.*, s. 4 och 21 och Jämställdhetsmyndigheten (2024), *Varför döms så få för människohandel? En analys av två forskningsstudier om hur människohandels- och människoexploateringsbrotten tillämpas i svenska domstolar*, s. 8.